

6. Διδακτική Μεθοδολογία

Δεν υπάρχει ένας ιδανικός και ευρύτερα αποδεκτός τρόπος, με βάση τον οποίο πρέπει πάντα να σχεδιάζεται το μάθημα της Μουσικής. Υπάρχουν όμως κάποιες βασικές αρχές αποτελεσματικής διδασκαλίας στη Μουσική, τις οποίες πρέπει να έχει υπόψη του ο/η εκπαιδευτικός κατά τον σχεδιασμό/ οργάνωση των μαθημάτων:

- Για την επιτυχία ενός μαθήματος Μουσικής είναι απαραίτητο να τεθούν «μουσικοί στόχοι», στόχοι που θα οδηγήσουν στη μουσική ανάπτυξη των παιδιών. Για να τεθούν σωστά οι στόχοι, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να είναι σε θέση να διαγνώσει τις «μουσικές» ανάγκες των μαθητών/τριών του και το επίπεδο στο οποίο βρίσκονται, για να μπορέσει να κτίσει πάνω στις προϋπάρχουσες γνώσεις και δεξιότητές τους και να τους βοηθήσει να προσδεύσουν μουσικά.
- Το μάθημα πρέπει να διδάσκεται από τους εκπαιδευτικούς «μουσικά». Οι στόχοι του μαθήματος γνωστοποιούνται στους μαθητές όχι ανακοινώνοντάς τους, αλλά εμπλέκοντας τους μαθητές σε μουσικές δράσεις και δραστηριότητες με τις οποίες θα ανακαλύψουν βιωματικά και με μουσικό τρόπο τη έννοια, τη δεξιότητα, την πληροφορία, την στάση, τη συμπεριφορά που θέλουμε να τους διδάξουμε.
- Το κλειδί για την προετοιμασία ενός μαθήματος Μουσικής είναι το να κατανοήσει κανείς τις ποικίλες διαδικασίες που εμπλέκονται στο τρίπτυχο των μουσικών δραστηριοτήτων της ακρόασης, εκτέλεσης και δημιουργίας μουσικής και τους τρόπους με τους οποίους αυτές διαπλέκονται σε μια μουσική εμπειρία. Για παράδειγμα η ακρόαση ενυπάρχει και στην εκτέλεση αλλά και στη σύνθεση μουσικής και επιτρέπει στον εκτελεστή και στο συνθέτη να επεξεργαστούν και να τελειοποιήσουν τα μουσικά τους «προϊόντα». Στον μουσικό αυτοσχεδιασμό η σύνθεση και η εκτέλεση γίνονται ταυτόχρονα, με την ακρόαση να έχει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της δημιουργικής διαδικασίας. Είναι συνεπώς επιθυμητό οι μαθητές να βιώνουν αυτές τις μορφές μουσικής δημιουργίας μέσα από μια προσέγγιση όπου αυτές διαπλέκονται και δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να αντιληφθούν τη Μουσική ως μια ολότητα και όχι ως μεμονωμένες μουσικές έννοιες ή δεξιότητες.
- Ακολουθείται η προσέγγιση «ο ήχος προηγείται του συμβόλου» και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εισαγωγή στην τάξη άτυπων μαθησιακών μεθόδων και πρακτικών που δε βασίζονται στη μουσική σημειογραφία και που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες στο χώρο της δημοφιλούς και της παραδοσιακής μουσικής.
- Η μουσική, σε οποιαδήποτε μορφή της, πρέπει να είναι στο επίκεντρο κάθε μαθήματος που σχεδιάζουμε και διδάσκουμε. Ακόμα και σε θεματικές ενότητες που μπορεί εκ πρώτης άποψης ακούγονται πιο θεωρητικές, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να βρει τρόπους να εμπλέξει τους μαθητές του «μουσικά», ακούγοντας, εκτελώντας και δημιουργώντας μουσική. Η σημειογραφία, οι γνώσεις για τη μουσική, οι θεωρητικές γνώσεις κλπ. είναι σημαντικά, αλλά έρχονται να υποστηρίξουν την μάθηση, δεν είναι αυτοσκοπός. Τα αποτελεσματικά μαθήματα Μουσικής εμπλέκουν τα παιδιά με μουσικό τρόπο από την αρχή του μαθήματος.
- Έχουμε υψηλές προσδοκίες για την μουσική ανάπτυξη και πρόοδο των μαθητών/τριών μας και δουλεύουμε μεθοδικά προς αυτή την κατεύθυνση. Μέσα από κριτικό αναστοχασμό αξιολογούμε συνεχώς τις διδακτικές μας πρακτικές και το βαθμό στον οποίο αυτές ενισχύουν το εύρος, το βάθος και την ποιότητα της μουσικής παιδείας που παρέχουμε στους μαθητές/τριες μας.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά κάποιες προτάσεις που αφορούν τη διδακτική μεθοδολογία στο μάθημα της Μουσικής.

6.1 Βιωματική προσέγγιση

Το ΑΠΜ δίνει έμφαση στη βιωματική συμμετοχή των μαθητών και μαθητριών σε ποικίλες μουσικές εμπειρίες. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην ποιότητα και το βάθος των μουσικών εμπειριών και δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκονται οι μαθητές, ώστε να ανταποκριθούν σε αυτές με μουσικό τρόπο και να κατανοήσουν πραγματικά τη μουσική. Προτεραιότητα είναι η συνειδητή συμμετοχή των μαθητών σε όλη τη διαδικασία της μάθησης.

Έχοντας ως βασική αρχή ότι δουλεύουμε από το γνωστό στο άγνωστο, από το απλό στο σύνθετο, από το όλο στο επιμέρους και από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο, παρέχουμε άμεσες μουσικές εμπειρίες, χωρίς πολλά λόγια και υποδείξεις. Με δεδομένο ότι πρώτιστος τρόπος επικοινωνίας του/της εκπαιδευτικού με τους μαθητές είναι η μουσική επικοινωνία και όχι η λεκτική, ο ποιοτικός μουσικός ήχος κατέχει πρωταρχική θέση στο μάθημα, ο οποίος ρέει αβίαστα, απρόσκοπτα και φυσικά.

Η μάθηση προωθείται σε πραγματικά περιβάλλοντα ή προσομοιώσεις πραγματικών περιστάσεων μουσικής επικοινωνίας, όπου η *γνώση της μουσικής* αποκτιέται μέσα από την εξερεύνηση και τις ευκαιρίες που δίνονται στους μαθητές και τις μαθήτριες να αναλύσουν, να πειραματιστούν και να αναζητήσουν λύσεις, ώστε να επέλθει η *γνώση για τη μουσική*.

Στόχος είναι η ενεργός εμπλοκή του μαθητή και η μετατόπιση από τη διδασκαλία (όπου πρωταγωνιστής είναι ο/η εκπαιδευτικός) στη μάθηση (όπου πρωταγωνιστής είναι ο μαθητής/τρια), μέσω της φθίνουσας καθοδήγησης και η αυτονόμηση των μαθητών, ώστε να οικοδομούν τη νέα γνώση. Η νέα γνώση παρουσιάζεται σταδιακά μέσα από τα τρία επίπεδα αναπαράστασης της γνώσης που προτείνει ο Bruner: το πραξιακό, το εικονικό και το συμβολικό. Συνεπώς, στην πρώτη βαθμίδα κυρίως οι μουσικές εμπειρίες των παιδιών εμπίπτουν ως επί το πλείστον στο πραξιακό και στο εικονικό επίπεδο, ενώ στις άλλες βαθμίδες αγγίζουν και το συμβολικό.

Στο πιο πάνω πλαίσιο, η διδασκαλία του μαθήματος της Μουσικής πρέπει να δίνει προβάδισμα στη χαρά, στην αισθητική απόλαυση, στην συναισθηματική έκφραση και στην ευχαρίστηση των μαθητών.

6.2 Άτυπες μαθησιακές πρακτικές στη Μουσική

Οι άτυπες μαθησιακές πρακτικές προσδίδουν στην επίσημη μουσική εκπαίδευση σημαντικά οφέλη, για αυτό και αποτελούν μία διαδομένη διδακτική προσέγγιση. Η ανάπτυξη των μουσικών και άλλων κομβικών δεξιοτήτων των μαθητών πραγματοποιείται μέσα από ένα ιδιότυπο πλαίσιο μαθησιακών πρακτικών και στρατηγικών, στο οποίο οι μαθητές καλούνται να αναπαράγουν μουσική με το αυτί.

Βασική αρχή αποτελεί το γεγονός ότι οι ίδιοι οι μαθητές επιλέγουν τα έργα που θα αναπαραγάγουν, και όχι οι εκπαιδευτικοί. Για την αναπαραγωγή της μουσικής, οι μαθητές χρησιμοποιούν, κυρίως, τις ακουστικές τους δεξιότητες («αυτί»), και όχι τη μουσική σημειογραφία. Οι μαθητές αναπαράγουν μουσική ακούγοντας είτε την πλήρη μορφή του έργου (δηλ. όλες τις μελωδικές του γραμμές μαζί) ή την κάθε μουσική γραμμή ξεχωριστά.

Συνήθως, οι μαθητές δοκιμάζουν να εκτελέσουν μουσική, εντοπίζουν και διορθώνουν τα λάθη τους, μέχρι να καταλήξουν στην ορθή αναπαραγωγή της μουσικής. Επιπρόσθετα, καθοριστικής σημασίας στην επίτευξη της μάθησης αποτελεί το πλαίσιο διδασκαλίας, το οποίο συνίσταται από ομάδες φίλων. Η διαμαθητική διδακτική (peer learning), η συνδιερεύνηση και η αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται μεταξύ φίλων, προσφέρει ιδιαίτερη δυναμική στην ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών. Άρα, δεν αναμένεται απόλυτη καθοδήγηση της μάθησης από τον εκπαιδευτικό, αφού ο τελευταίος έχει ρόλο υποστηρικτή και διευκολυντή, ο οποίος παρεμβαίνει μόνο σε περίπτωση που του ζητηθεί.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο μάθησης, το τρίπτυχο εκτέλεσης - ακρόασης - σύνθεσης είναι συμπαγές, και καμία δεξιότητα δεν προάγεται μεμονωμένα. Επιπρόσθετα, η διδασκαλία δεν είναι ποτέ δομημένη και διαβαθμισμένη με συγκεκριμένο τρόπο, αλλά περισσότερο γίνεται αντιληπτή ως χαοτική και ολιστική. Αντίστοιχα, τα μαθησιακά αποτελέσματα δεν αναμένεται να εμφανίζουν πάντοτε σταθερή βελτίωση και γραμμική πορεία.

Σε μετέπειτα στάδιο, αφού οι μαθητές αναπτυχθούν μουσικά, αποκτήσουν αυτοπεποίθηση για τις μουσικές τους ικανότητες και είναι πιο δεκτικοί, τότε ο/η εκπαιδευτικός έχει την ευχέρεια να προτείνει στους μαθητές να δουλέψουν με τον ίδιο τρόπο με έργα που δεν περιλαμβάνονται στις μουσικές τους προτιμήσεις.

Είναι σημαντικό, κατά την εφαρμογή των άτυπων μεθόδων διδασκαλίας, ο/η εκπαιδευτικός να παρατηρεί τα ποικίλα μαθησιακά στυλ και στρατηγικές μάθησης που ενδέχεται να αναπτύξουν οι μαθητές, ώστε να τα λαμβάνει υπόψη κατά τον προγραμματισμό της διδασκαλίας. Για παράδειγμα, εάν παρατηρήσει ότι μια μερίδα μαθητών συνηθίζουν να τραγουδούν τη μουσική που προσπαθούν να αναπαράγουν, τότε ο/η εκπαιδευτικός καλό είναι να τους παροτρύνει να υιοθετήσουν το τραγούδι σε αντίστοιχες μαθησιακές τους ανάγκες (π.χ. για την καταγραφή μελωδίας).

Τέλος, αναφορικά με τις άτυπες διαδικασίες μάθησης, ο/η εκπαιδευτικός χρειάζεται να πάψει να αντιλαμβάνεται την τυπική και την άτυπη μάθηση ως δύο αντίθετες διαδικασίες μάθησης, αλλά να τις κατανοεί ως τους δύο πόλους ενός συνεχούς, μέσα στο οποίο οι εκπαιδευτικοί συνδιαλέγονται κριτικά με τις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών τους και αποφασίζουν για τις διδακτικές τους προσεγγίσεις.

6.3 Συνεργατική μάθηση

Η συνεργατική μάθηση θεωρείται μια από τις σημαντικότερες διδακτικές στρατηγικές της συνεκπαίδευσης μαθητών σε τάξεις μικτής ικανότητας στο μάθημα της Μουσικής, η οποία μπορεί να βελτιώσει μαζί με τα μαθησιακά αποτελέσματα, την αυτοεκτίμηση και τις ποικίλες κοινωνικές δεξιότητές τους, δεξιότητες απαραίτητες στην προετοιμασία τους για το νέο πολιτισμικό περιβάλλον.

Προκειμένου, βέβαια, η συγκεκριμένη προσέγγιση να είναι αποτελεσματική και η συνεργασία των μαθητών/τριών να είναι γόνιμη και δημιουργική, απαιτείται η συστηματική καλλιέργεια των δεξιοτήτων συνεργατικής μάθησης στο μάθημα της Μουσικής. Μεγάλη προσοχή χρειάζεται εκ μέρους του/της εκπαιδευτικού Μουσικής όταν προωθεί τη συνεργατική μάθηση, ώστε όλοι οι μαθητές/τριες να ενεργοποιούνται αλλιώς κάποιος μπορεί να μην συμμετάσχουν καθόλου. Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να «εκπαιδεύσει» τους μαθητές τους αναθέτοντάς του διάφορους ρόλους, όπως αυτόν του αρχηγού, του γραμματέα, του προμηθευτή μουσικών οργάνων ή του χρονομέτρη. Όποτε

χρειάζεται, ο/η εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να καθοδηγήσει τους μαθητές προς τη σωστή κατεύθυνση, επιβλέποντας τη μάθηση και τις μουσικές διεργασίες λειτουργώντας ταυτόχρονα ως μοντέλο σε ένα περιβάλλον αλληλεπίδρασης και μάθησης. Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να δουλεύουν στις ομάδες όχι ανταγωνιστικά αλλά αλληλοσυμπληρώνοντας ο ένας τον άλλο.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να εξοικειώσει σταδιακά τους μαθητές/τριες ξεκινώντας από εταιρικές τεχνικές για να συνθέσουν πχ. με μουσικές ερωτοαπαντήσεις εμπλέκοντας στην αρχή δύο μαθητές. Αυτό είναι το προ-στάδιο της αναπτυγμένης ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και θεωρείται σημαντικό γιατί βοηθά στη μετάβαση από την αυτόνομη εργασία στην αλληλεξάρτηση. Τα οφέλη είναι μεγάλα αφού ένας μαθητής, με επαρκή γνώση του υλικού διδάσκει άλλο συνομήλικο, ο οποίος μπορεί να είναι στα ίδια επίπεδα ή να θεωρείται αρχάριος. Η διαμαθητική επικοινωνία δημιουργεί μια αναπτυξιακή δυναμική που επιτρέπει στους μαθητές/τριες να ξεπεράσουν τα ατομικά τους όρια σκέψης και πράξης, που κανένα από τα μέλη δε θα μπορούσε, εκτός ομάδας, να υπερβεί και να αναπτύξει. Ενδέχεται κάποτε ο μαθητής-εκπαιδευτής να μην είναι απαραίτητα σε ψηλότερο μαθησιακό επίπεδο από τον εκπαιδευόμενο καθώς συχνά ο εκπαιδευτής-μαθητής επιλέγεται τυχαία στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Με την κατάλληλη εποπτεία εκ μέρους του εκπαιδευτικού, ο μαθητής-εκπαιδευτής μπορεί να γίνει αποτελεσματικός «δάσκαλος» άλλου μαθητή αποκομίζοντας σημαντικά οφέλη σε μαθησιακό, ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο.

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προχωρήσει στην οργάνωση πρακτικών συνεργατικής μάθησης σε τριμελείς, τετραμελείς ή μεγαλύτερες ομάδες. Σε κάθε μουσική δραστηριότητα που τους ανατίθεται σημαντική είναι η θετική μουσική αλληλεπίδραση ανάμεσα στους μαθητές, όπου, βοηθούν ο ένας τον άλλον στην απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων και είναι συνυπεύθυνοι τόσο για τη προσωπική τους μάθηση, όσο και για την μάθηση των μελών της ομάδας.

Όποιο σχήμα και αν ακολουθήσει ο/η εκπαιδευτικός μουσικής οι βασικοί στόχοι είναι: (1) η ενίσχυση της ατομικής μάθησης και η διατήρησή της μέσω της ομαδικής εργασίας, (2) η ανάπτυξη θετικών στάσεων έναντι του μαθήματος της μουσικής (3) η ανάπτυξη διαπροσωπικών δεξιοτήτων και (4) η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησης των μαθητών/τριών. Η πρόκληση στην προσέγγιση αυτή της μουσικής διδασκαλίας και μάθησης, είναι η βέλτιστη ενεργοποίηση των μαθητών στις μουσικές δραστηριότητες, η καλλιέργεια της μουσικής φαντασίας και της μαθησιακής διεργασίας.

6.4 Διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις

Μια σύγχρονη ολιστική εκπαιδευτική προσέγγιση υποστηρίζει τη σύνδεση του καθημερινού περιβάλλοντος με τον πολιτισμό και την επιστημονική γνώση. Σε αυτό το εκπαιδευτικό πλαίσιο, οι διαθεματικές και διεπιστημονικές διδακτικές προσεγγίσεις επιχειρούν την υπέρβαση των διαχωριστικών ορίων που έχουν θέσει οι διαφορετικοί επιστημονικοί κλάδοι στη διάρκεια των ετών, ώστε να επιτευχθεί μια οριζόντια σύνδεση μεταξύ των διδασκομένων μαθημάτων με σκοπό την ενιαία και αποτελεσματικότερη προσέγγιση μιας θεματικής περιοχής από όλες τις δυνατές πλευρές.

Παράλληλα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι στόχοι τέτοιων προσεγγίσεων να είναι ξεκάθαροι προκειμένου να επιτευχθούν ουσιαστικές διασυνδέσεις ανάμεσα στα συνεργαζόμενα γνωστικά αντικείμενα και να προαχθούν γνωστικοί στόχοι και ανάπτυξη δεξιοτήτων και στάσεων σε όλα τα εμπλεκόμενα πεδία.

Η Μουσική πολύ συχνά χρησιμοποιείται στο πλαίσιο άλλων γνωστικών αντικειμένων για τη δημιουργία ευχάριστης ατμόσφαιρας, για να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών ή

και να ενισχύσει την κοινωνικοποίηση και τη συνεργασία τους. Ο ουσιαστικός της ρόλος όμως ως ανεξάρτητο, αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο είναι η συμβολή της στη δημιουργία διαθεματικών και διεπιστημονικών προσεγγίσεων που συμβάλλουν αμφίδρομα στη βαθύτερη κατανόηση τόσο της μουσικής εμπειρίας όσο και άλλων γνωστικών αντικειμένων. Παραδείγματα τέτοιων προσεγγίσεων είναι οι ιστορικο-κοινωνικο-πολιτισμικές συνδέσεις μουσικών έργων, η γνωριμία με τις φυσικο-μαθηματικές καταβολές του μουσικού ήχου και των μουσικών οργάνων, η σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες μέσα από την οργάνωση μιας θεατρικής παράστασης ή ενός μιούζικαλ, κ.ά.

6.5 Σχέδια εργασίας (project)

Η μέθοδος σχεδίου εργασίας - project αποτελεί μία σύνθετη μέθοδο διδασκαλίας και μάθησης στην οποία εμπεριέχονται μεθοδολογικές προσεγγίσεις όπως η συνεργατική μάθηση και η διαθεματικότητα. Η συγκεκριμένη μέθοδος αναπτύσσει και αξιοποιεί την πρωτοβουλία, αυτενέργεια και κριτική σκέψη των μαθητών/τριών παρέχοντάς τους τη δυνατότητα επιλογής του θέματος της διερεύνησης/δράσης, των μέσων, διαδικασιών και τρόπων έκφρασης και παρουσίασης του προϊόντος της συλλογικής εργασίας τους.

Αξιοποιώντας τα ενδιαφέροντα, τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών/τριών γύρω από ένα μουσικό θέμα, η συγκεκριμένη μέθοδος έχει τη δυνατότητα να κινητοποιεί τον ενδιαφέρον τους και να παρέχει το κίνητρο για ενεργή εμπλοκή τους σε αυθεντικές μαθησιακές δραστηριότητες λύσης προβλήματος σε μορφή μουσικής δημιουργίας, μουσικής διερεύνησης κ.ά. Η μουσική γνώση, στην οποία στηρίζεται η μουσική δράση, οικοδομείται μέσα από τη μεθοδευμένη επεξεργασία των πρωτογενών πληροφοριακών στοιχείων, τα οποία συλλέγονται μέσα από την ενεργό επικοινωνία του ατόμου/ομάδας με το φυσικό και κοινωνικοπολιτισμικό του/της περιβάλλον.

Μέσα από τα σχέδια εργασίας – projects ενθαρρύνονται ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες και απαιτείται συντονισμένη συλλογική δράση, με αποτέλεσμα να ενισχύεται το συλλογικό αίσθημα ευθύνης, ο αποκεντρωτισμός και η ανάπτυξη συναισθηματικής κατανόησης.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μεθόδου, ο/η εκπαιδευτικός διαδραματίζοντας και πάλι διαμεσολαβητικό ρόλο καθοδηγεί και κατευθύνει τον προγραμματισμό, επεμβαίνει μόνο όταν του ζητηθεί για να ενισχύσει τους μαθητές/τριες σε αναζήτηση νέων τρόπων προσπέλασης πιθανών εμποδίων.

Η αξία των σχεδίων εργασίας είναι αδιαμφισβήτητη όσον αφορά στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων, την ικανότητα δηλαδή του ατόμου να ελέγχει τις γνωστικές λειτουργίες του με στόχο τη διευκόλυνση της μάθησης και των διαδικασιών αιτιολόγησης και επίλυσης προβλημάτων.

Μέσα από την ανάπτυξη μουσικών σχεδίων εργασίας προσφέρεται η δυνατότητα για πολύπλευρη ανάπτυξη μουσικών δεξιοτήτων, οικοδόμηση μουσικών γνώσεων και ενίσχυση θετικών στάσεων συνδέοντας το σχολείο με την καθημερινή πραγματικότητα και διασφαλίζοντας έτσι την ανάπτυξη μουσικών δράσεων σε αυθεντικά μουσικά περιβάλλοντα.

6.6 Διαφοροποίηση

Η διαφοροποίηση αφορά τη διδασκαλία η οποία αναπτύσσεται με βάσει ποικίλους και -βάσει κριτηρίων- ιεραρχημένους τρόπους, μέσα και διαδικασίες, ώστε να καλυφθούν οι μαθησιακές ανάγκες του κάθε μαθητή και μαθήτριας ξεχωριστά, οι οποίοι συνυπάρχουν σε τάξεις μικτής ικανότητας.

Η αναγκαιότητα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας έγκειται στο γεγονός ότι, αφενός, όλα τα παιδιά πρέπει να προοδεύουν και να βιώνουν το αίσθημα της σχολικής επιτυχίας, αφετέρου, το κάθε παιδί είναι μοναδικό και διαφέρει από τα υπόλοιπα.

Η διαφορετικότητα των μαθητών πιθανόν να είναι κοινωνική, έμφυλη, πολιτισμική, νοητική, οικονομική, σωματική ή ηλικιακή. Οπότε, έχουμε παιδιά με διαφορετικό επίπεδο ετοιμότητας σε γνώσεις και δεξιότητες, μαθησιακό στυλ, προφίλ νοημοσύνης, φάσμα αναγκών, ενδιαφέροντα και εμπειρίες. Τα πιο πάνω θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τη διαμόρφωση του περιεχομένου και των διδακτικών στρατηγικών, εφαρμόζοντας εξατομικευμένες μεθόδους μάθησης, σύμφωνα με τις ανάγκες του εκάστοτε μαθητή/τριας.

Η διδασκαλία της Μουσικής μπορεί να διαφοροποιηθεί ως ακολούθως:

- Εντοπίζουμε τις πυρηνικές γνώσεις - στάσεις - δεξιότητες για το κάθε μάθημα που διδάσκουμε, χωρίζοντάς τις σε βασικές, προαπαιτούμενες και μετασημασιολογικές. Στη συνέχεια, οργανώνουμε αντίστοιχα την πορεία του μαθήματος και προετοιμάζουμε διαφοροποιημένες δραστηριότητες, ώστε να καλυφθούν τουλάχιστον τρία (3) διαφορετικά επίπεδα ετοιμότητας που αφορούν στους αδύνατους, μέτριους και ταλαντούχους μαθητές.
- Φροντίζουμε να έχουμε στο μάθημά μας δραστηριότητες που να ανταποκρίνονται σε όλους τους τύπους νοημοσύνης και τύπους μάθησης. Παρουσιάζοντας μια έννοια μέσα από ποικιλία τρόπων δίνουμε την ευκαιρία στο κάθε παιδί να διδαχθεί ένα θέμα μέσα τις δικές του γλώσσες μάθησης.
- Δεν αγνοούμε τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις μουσικές εμπειρίες των παιδιών εκτός σχολείου. Συμπεριλαμβάνουμε τη μουσική κουλτούρα των παιδιών στο μάθημα, αναγνωρίζοντας το μέγεθος και τη σημαντικότητα της «άτυπης» μουσικής παιδείας που δέχονται καθημερινά οι μαθητές εκτός σχολείου.

Τονίζουμε ότι η διαφοροποίηση δεν είναι ο περιορισμός και η μείωση της ύλης για τους λιγότερο ικανούς μαθητές ή η αύξησή της για τους προχωρημένους, αλλά η ανταπόκριση στα διαφορετικά μαθησιακά στυλ, ετοιμότητα και ενδιαφέροντα των παιδιών μέσα από διαφοροποιημένα μέσα, περιεχόμενο, δραστηριότητες, ρυθμό μαθήματος, αποτελέσματα, τρόπων αξιολόγησης κ.λπ. Φροντίζουμε να μην αδικούμε ούτε τον αδύνατο μαθητή και μαθήτρια αλλά ούτε και τα μουσικά ταλέντα. Στόχος μας είναι να προοδεύσουν όλοι ξεκινώντας από το δικό τους σημείο εκκίνησης και προχωρώντας με τους δικούς τους ρυθμούς. Μέλημά μας είναι η ατομική πρόοδος του κάθε μαθητή ξεχωριστά.

6.7 Δεξιότητες Κριτικής και Δημιουργικής Σκέψης

Η δημιουργικότητα δεν θεωρείται πλέον ότι αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των λίγων και χαρισματικών ατόμων, αλλά καλλιεργείται ως στάση και αναπτύσσεται ως δεξιότητα σε όλους τους μαθητές.

Τόσο η σύνθεση όσο και ο αυτοσχεδιασμός αποτελούν άκρως δημιουργικές διαδικασίες, καθώς απαιτούν την παραγωγή καινοτόμων και πρωτότυπων ιδεών και προϊόντων.

Ως τέτοιες, αξιώνουν την ενεργοποίηση της αποκλίνουσας σκέψης του μαθητή, καθώς αναμένει από αυτόν να απομακρύνει τη σκέψη του από τις προβλεπόμενες απαντήσεις και λύσεις, και να “εφεύρει” διάφορες νέες ιδέες και λύσεις, οι οποίες διέπονται από ευρηματικότητα και καινοτομία. Επιπρόσθετα, είναι αναγκαία η χρήση της φαντασίας του μαθητή, αφού πλέον δεν μπορεί να ακολουθήσει τα προκαθορισμένα και δομημένα στάδια

σκέψης που κατέχει, τα οποία οδηγούν σε προβλεπόμενα αποτελέσματα, και αφορούν στη συγκλίνουσα σκέψη. Οπότε, η συγκλίνουσα σκέψη προϋποθέτει, πρώτιστα, την ενεργοποίηση της κριτικής σκέψης του μαθητή.

Νοείται όμως, ο μαθητής κατά τη σύνθεση και αυτοσχεδιασμό χρησιμοποιεί τόσο τη συγκλίνουσα - κριτική σκέψη όσο και την αποκλίνουσα - δημιουργική σκέψη, αντιμετωπίζοντας τις δραστηριότητες αυτές ως μια διαδικασία λύσης-προβλήματος.

Σημαντικές παραμέτροι στη δημιουργική διαδικασία αποτελούν το τελικό προϊόν, οι διαδικασίες μέχρι να φτάσουμε στο προϊόν, το περιβάλλον στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι δημιουργικές διαδικασίες αλλά και τα εμπλεκόμενα σε αυτές άτομα. Υπάρχουν πολλά στάδια τα οποία οι μαθητές ενδέχεται να ακολουθήσουν, ώστε να δημιουργήσουν μουσική. Συνήθως, σε πρώτο στάδιο εντοπίζουν το πρόβλημα που καλούνται να λύσουν, στη συνέχεια το αναλύουν, μετά βρίσκουν πιθανές λύσεις, και τέλος επιλέγουν την καλύτερη λύση, ώστε να διαμορφώσουν το τελικό τους αποτέλεσμα. Σε περίπτωση που οι μαθητές συνθέτουν μουσική τότε έχουν, επίσης, τη δυνατότητα να αξιολογήσουν και να αναθεωρήσουν το αποτέλεσμά τους, πριν την οριστικοποίησή του, κάτι που δεν συμβαίνει στην περίπτωση του μουσικού αυτοσχεδιασμού.

Ως εκπαιδευτικοί της μουσικής οφείλουμε να ενισχύσουμε την κριτική και δημιουργική σκέψη των μαθητών και να προσφέρουμε περιβάλλοντα που ενθαρρύνουν την εξερεύνηση, τον πειραματισμό και το ρίσκο και προάγουν δημιουργικές στρατηγικές και διαδικασίες. Οι μαθητές χρειάζεται να ενθαρρύνονται να καταγράφουν αυθόρμητες ιδέες τους σε ημερολόγιο, να αναπτύσσουν και να ανταλλάσσουν μεταξύ τους νέες και καινοτόμες ιδέες σε μορφή ιδεοθύελλας, να δοκιμάζουν αυτές τις ιδέες τους, να εκμεταλλεύονται στιγμές "εύρηκα" που τους συμβαίνουν, να ερευνούν τα μουσικά ζητούμενα εντός και εκτός σχολείου. Απώτερος στόχος είναι οι μαθητές να υιοθετούν μια εξερευνητική και τολμηρή στάση ζωής, χωρίς να έχουν ως μοναδικό στόχο τη δημιουργία ενός τελικού προϊόντος.